

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*



Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
А288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV
А288 Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.
ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025
ISBN 978—966—419—456—0

Клименко Г. О.

аспірантка

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СТАГНАЦІЯ ЗАМІСТЬ ПРОГРЕСУ: ОЦІНКА ДИНАМІКИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ДОСТУПУ ДО ПРОФЕСІЇ АДВОКАТА

Упродовж останніх років у науково-практичній площині та в суспільно-політичному дискурсі системно обговорюється необхідність реформування процедури доступу до професії адвоката в Україні. Зокрема, це питання ставало одним із ключових елементів плану реформування інституту адвокатури та системи правосуддя в цілому у межах таких стратегічних документів, як Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, які передбачали підвищення вимог до здійснення адвокатської діяльності, посилення професійних і морально-етичних критеріїв доступу до професії, удосконалення процедур складання кваліфікаційного іспиту та проходження стажування. Водночас громадськість та професійна спільнота неодноразово звертали увагу на відсутність реальних зрушень у цій сфері. Попри задекларовані наміри реформ, жодних змістовних змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» внесено не було, а існуючі норми продовжують відтворювати застарілу модель доступу до професії. Концепція реформування процедури складання кваліфікаційного іспиту для отримання права на заняття адвокатською діяльністю, розроблена ще у 2018 році, так і залишилася суто декларативною, не отримавши практичного втілення.

На відсутність системних змін і реального прогресу у реформуванні інституту адвокатури неодноразово звертала увагу Європейська Комісія у своїх звітах щодо України за 2023 та 2024 роки. Окремі аспекти, зокрема недоліки чинної системи доступу до професії адвоката, були детально проаналізовані в межах Тіньового звіту до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської Комісії щодо України за 2023 рік. Викладені у звіті зауваження викликали різку реакцію Національної асоціації адвокатів України, яка у своїй Офіційній позиції фактично заперечила існування будь-яких системних проблем у діяльності адвокатури, розцінивши висновки експертів як упереджені.

У 2025 році експертне середовище продовжило моніторинг виконання Україною зобов'язань за розділом 23 «Правосуддя та фунда-

ментальні права», а також за розділом 24 «Юстиція, свобода та безпека». За підсумками цієї роботи у жовтні 2025 року було оприлюднено новий Тіньовий звіт, який констатував відсутність відчутного прогресу у реформуванні інституту адвокатури та підтвердив збереження більшості проблем, виявлених ще у попередніх циклах оцінювання (застарілість чинної процедури складення кваліфікаційного іспиту, відсутність морально-етичних вимог до осіб, які прагнуть отримати право на заняття адвокатською діяльністю, наявність ризиків для зловживань тощо) [1].

Попри загальну стагнацію, Тіньовий звіт, опублікований у жовтні 2025 року, відзначає і певні позитивні тенденції у сфері реформування доступу до адвокатської професії. Зокрема, Міністерство юстиції та Офіс Президента України демонструють узгоджене бачення напрямів змін на євроінтеграційному шляху, підтримуючи ідею впровадження стандартизованого цифровізованого кваліфікаційного іспиту, який має забезпечити прозорість, об'єктивність і рівний доступ усіх кандидатів до професії. Водночас серед найбільш чутливих проблем звіт вже вдруге виокремлює практику отримання адвокатських свідоцтв представниками державної влади, правоохоронних органів, прокуратури та суддівського корпусу, що створює ризики конфлікту інтересів і підриває незалежність професії [1]. Експерти також підкреслювали доцільність концептуального перегляду моделі стажування, зокрема в частині його тривалості, змістовного наповнення та послідовності етапів, за прикладом країн Європейського Союзу, де практична підготовка передувє складанню кваліфікаційного іспиту.

Таким чином, попри наявність політичної волі та узгодженого бачення напрямів реформ з боку державних інституцій, реформування доступу до адвокатської професії все ще перебуває у стані інституційного застою. Задекларовані ініціативи, зокрема впровадження цифровізованого кваліфікаційного іспиту чи оновлення моделі стажування, поки не трансформувалися у реальні законодавчі зміни. Поруч із цим простежується виражений опір органів адвокатського самоврядування, які демонструють небажання визнавати наявні проблеми в інституті адвокатури. Така реакція свідчить про закритість системи до зовнішньої оцінки та обмежену готовність до внутрішнього оновлення, що, своєю чергою, гальмує реалізацію державних ініціатив і підтримує стан застою, в тому числі, у сфері доступу до адвокатської професії.

Досягнення реального прогресу можливе лише за умови комплексного оновлення законодавчої бази та впровадження прозорих, стандартизованих механізмів доступу до професії відповідно до європейських стандартів і найкращих практик держав-членів ЄС. Водночас реформування інституту адвокатури має відбуватися у партнерстві

з органами адвокатського самоврядування, які покликані стояти на варті незалежності цієї професії, а не чинити опір необхідним змінам. Ефективність реформи значною мірою залежить від здатності самоврядних органів усвідомити свою роль не лише як інституційних захисників статусу адвоката, але й як співтворців оновленої моделі професії, заснованої на доброчесності, відкритості та підзвітності. У цьому контексті дедалі актуальнішою стає дискусія щодо необхідності оновлення складу органів адвокатського самоврядування як умови для відновлення довіри адвокатської спільноти й суспільства до процесів внутрішньої реформи.

Список використаної літератури

1. Тіньовий звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» та розділу 24 «Юстиція, свобода та безпека» Звіту Європейської комісії щодо України у 2024 році. URL: <https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2025/10/shadow-report-2025-ua-2.pdf>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Кухнюк Дмитро Володимирович**

Бєляєва К. О.

студентка 3-го курсу факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ АДВОКАТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Умови воєнного стану суттєво змінюють функціонування державних інституцій, зокрема й системи правосуддя. У цей період зростає потреба у захисті прав і свобод громадян, які можуть зазнавати обмежень або порушень у зв'язку з надзвичайною ситуацією. Саме тому роль адвоката в умовах воєнного стану набуває особливого значення. Адвокат виступає ключовою фігурою у забезпеченні законності, справедливості та дотримання прав людини, як у кримінальному, так і в адміністративному чи цивільному процесі. Водночас адвокати стикаються з новими викликами — фізичною небезпекою, змінами у правовому регулюванні, обмеженням доступом до клієнтів тощо.

Проблема ролі адвоката в умовах воєнного стану полягає у забезпеченні права на захист під тиском обмежень і ризиків. Адвокати